

Zeszyty Teoretyczne Rachunkowo ci nr 44(100)

Spis tre ci

	Str.
Wst p	5
Włodzisław Brzezina, <i>Krytyka metod poznawczych rachunkowo ci w ujęciu Józefa Górskiego</i>	7
Przemysław Czajor, <i>Integracja narzędzi strategicznej rachunkowo ci zarządczej w procesie tworzenia wartości przedsiębiorstwa</i>	17
Jerzy S. Czarnecki, <i>Od logiki struktury do logiki procesu ó mened er i rachunkowo</i>	31
Waldemar Gos, <i>Wybrane uwagi na temat istoty rachunkowo ci</i>	49
Stanisław Hołko, <i>Zasady nauczania rachunkowo ci według Profesora Tomasza Lulki</i>	69
Radosław Ignatowski, <i>Instytucjonalne działania na rzecz spójności w stosowaniu MSR</i>	79
Anna Jurewicz, Ewa Walińska, <i>Jakości informacji finansowej generowanej przez system rachunkowo ci</i>	91
Anna Karmańska, <i>Kierunki zmian w pomiarze dokonań przedsiębiorstwa a wyzwania dla współczesnej rachunkowo ci</i>	101
Teresa Martyniuk, <i>Czy globalna standaryzacja sprawozdawczości finansowej dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw?</i>	115
Elbieta Pogodzińska-Mizdrak, <i>Ekonomia społeczna a ewolucja rachunkowo ci odpowiedzialności społecznej</i>	135
Marcin Pielaszek, Paweł Warowny, Gertruda K. Wiederska, <i>Najlepsze praktyki biznesowe w rachunkowo ci zarządczej</i>	147
Edward Pielichaty, <i>Skutki przekwalifikowania instrumentów finansowych w wyniku zmiany intencji inwestora w świetle Międzynarodowych Standardów Rachunkowo ci</i>	163
Kazimierz Sawicki, <i>Dylematy stosowania uproszczeń w rachunkowo ci i w sprawozdaniach finansowych małych przedsiębiorstw</i>	173
Karol Schneider, <i>Kreatywne i agresywne aspekty rachunkowo ci</i>	185
Marcell Schweitzer <i>The scientific poverty of transaction cost theory</i>	197
Anna Szychta, <i>Procesowe ukierunkowanie współczesnej rachunkowo ci zarządczej</i>	207
Marcin Tatoj, <i>Audyt wewnętrzny jednostek sektora polskich finansów</i>	223
	243

<i>publicznych XXI wieku ó system czy proces? .....</i>	
Ewa Wali ska, <i>ródca finansowania jako obszar pomiaru i prezentacji w systemie rachunkowo ci ó artykuEdyskusyjny .....</i>	255
MaGorzata Winter, <i>Grupa kapitaowa jako podmiot rachunkowo ci XXI wieku .....</i>	271
Apel o opracowanie dylematów etycznych do Banku Dylematów Etycznych przy Komisji Profesjonalizmu Zawodu Ksi gowego RN SKwP	281
Informacja dla Autorów	283

Krytyka metod poznawczych rachunkowo ci w uj ciu Józefa Górskiego

Włodzimierz Brzezín

Streszczenie

Przedmiotem artykułu jest krytyka metod poznawczych rachunkowo ci w uj ciu J. Górskiego. Metody te były osiągnięciem naukowym w latach sześćdziesiątych ubiegłego wieku. Zarówno podział metod poznawczych, jak i ich naświetlenie, są dzisiaj już przestarzałe. Metody nauki rachunkowo ci wymagają nowoczesnego opracowania.

W artykule podano sugestie dotyczące nowoczesnego sformułowania metod nauki rachunkowo ci.

Summary

The critical view on cognitive methods of accounting research by Józef Górski

The critical view on cognitive methods of accounting by J. Górski is the main subject of this paper. These methods were scientific achievement in the 1960s. Both the classification of cognitive methods and their explanation are nowadays out of date. Methods of accounting research need to be revised to be brought up to date. This paper offers proposals relating to modern formulation of accounting research methods.

Streszczenie

Racjonalne zarządzanie zasobami finansowymi

Racjonalna alokacja zasobów jest niezwykle ważna w zarządzaniu systemami gospodarczymi. Zasoby finansowe, surowce, materiały, kapitał ludzki, czas i inne zasoby są ograniczone i muszą być rozsądnie wykorzystywane w działalności gospodarczej.

Metodami stosowanymi obecnie w rozwiązywaniu problemów związanych z alokacją zasobów są metody heurystyczne. Stosuje się również algorytm optymalnej decyzji. Pod względem struktury systemu organizacyjnego mogą mieć charakter hierarchiczny lub jednowarstwowy. W systemach hierarchicznych liczba poziomów nie jest ograniczona, więc zasady optymalnej alokacji zasobów stosowane w systemach o określonej liczbie poziomów mogą również być stosowane w systemach o innej liczbie poziomów.

Artykuł ten porusza tematykę alokacji zasobów finansowych w przekroju podmiotów i okresów.

Summary

Rational management of financial resources

The issue of resources allocation is very important in the management of economic systems. Financial resources, materials, human capital, time and other resources are limited and they must be used reasonably in economic activity. In allocation of resources several classification methods can be used: by resource type, by system structure and by time periods. Heuristic methods are currently used in solving problems in resources allocation. Rational allocation of financial resources is done with the use of algorithm of optimal decision. Resources are always allocated in definite organization decision. Resources are always allocated in definite organizational systems can be one level or hierarchical. In the hierarchical systems the number of levels is not limited, so principles of solving the problems of optimal resource allocation in systems with a particular number of levels can be used in systems with a different number of levels.

This article deals with financial resources allocation by subjects and periods. The simple method was used in the attempt to find more up-to-date solutions to this problem.

Integracja narzędzi strategicznej rachunkowości zarządczej w procesie tworzenia wartości przedsiębiorstwa

Przemysław Czajor

Streszczenie

W artykule opisano ogólne założenia koncepcji zarządzania wartością przedsiębiorstwa (VBM – ang. Value Based Management), która zyskuje popularność od końca lat osiemdziesiątych XX w. Wartość przedsiębiorstwa, zgodnie z koncepcją VBM, jest rozumiana jako wartość dla akcjonariuszy, której tworzenie wymaga również orientacji na wartość dla klienta. W artykule przedstawiono

możliwość wykorzystania szeregu narzędzi strategicznej rachunkowości zarządczej, które umożliwiają tworzenie wartości dla akcjonariuszy. Wskazane zostały również korzyści z integracji wyróżnionych instrumentów strategicznej rachunkowości zarządczej oraz podkreślono ich komplementarność.

Strategiczna rachunkowość zarządcza umożliwia także pomiar realizacji strategii ukierunkowanej na tworzenie wartości przedsiębiorstwa, co pozwala zarządczym na uzyskanie sprzyjającego zwrotu i wprowadzenie niezbędnych modyfikacji w działaniu. Jednocześnie w artykule wskazano korzyści ze stosowania narzędzi operacyjnej rachunkowości zarządczej, które umożliwiają wpływ na operacyjne nośniki wartości w krótkim okresie.

Summary

The integration of the tools of strategic management accounting in the process of value creation

The article is about Value Based Management, which is a management concept that has been more and more popular since the late 1980. Enterprise value is interpreted, in accordance with the VBM concept, as value to the shareholder, which involves the focus on value from clients' point of view. The application of different tools of strategic management accounting is presented in the article. These tools may be integrated, which enhances their ability to increase value. Strategic management accounting is helpful in measuring the implementation of strategy focused on value creation. It is also indicated that the tools of conventional management accounting should be used to influence operating value drivers in the short term.

Od logiki struktury do logiki procesu ó menedżer i rachunkowo

Jerzy S. Czarnecki

Streszczenie

W zarządzaniu i pokrewnych dyscyplinach nastąpił przesunięcie akcentów ze sfery materialnych aktywów organizacji i konkretnych objawów jej funkcjonowania, w obszar zasobów niematerialnych i prymat procesu nad strukturę: na przykład zanikają zakresy czynności, a w ich miejsce pojawiają się mapy kompetencyjne. Struktura i logika struktury służą do realizacji dwóch głównych funkcji: koordynacji (porządek) i kontroli (wzorzec), gdy tymczasem proces nadaje zdepersonalizowanej strukturze rys osobisty: na jego początku i końcu pojawia się klient, którego problemy stają się inspiracją dla rozpoczęcia procesu, a jego satysfakcja informacją o zakończeniu procesu. Rachunkowość w zasadzie służy logice struktury, tym samym tracąc z pola obserwacji klienta. Przyszłość tymczasem przedstawia się jako procesowa sieć, niezdefiniowana, rozmyta i nieoznaczona i z tego wynika wyzwania dla systemu rachunkowości. Dlatego on musi uznać abstrakcję, ustawicznie szacować wartość, integrować wiedzę, poszukiwać platformy komunikacji oraz dokonać redefinicji klienta. Z tego powodu wkrótce pojawi się wzbogacenie rachunkowości finansowej o nastawienie procesowe i wyposażenie

rachunkowo ci zarz dczej w standardowe struktury informacyjne oraz standardowe metody do odczytywania efektywno ci procesów.

Summary

From the logic of structure to the logic of process ó challenges for accounting

Management and related disciplines have witnessed a shift from material resources and concrete results into a sphere of intangible resources and soft factors resulting in a supremacy of process over structure: for example, job descriptions are being replaced with competency maps. The structure and its logic serve two main functions: coordination (keeping order) and control (establishing a pattern), whereas a process brings to the depersonalized structure a personal touch: at the beginning and the end of a process there is a client whose problems initiate a process and his satisfaction terminates a process. Accounting today generally neglects the logic of a process, thus neglecting a client. Future, however, appears to be process like ó networked, undefined, vague, and unmarked, which brings challenge to the accounting system. It shall have to: accept abstraction, estimate values, integrate knowledge, develop and accept a common communication platform, and redefine a client in terms of organizational process. Therefore we may expect that financial accounting will be enriched by process orientation whereas managerial accounting will design information structures standards and will standardize methods of organizational processes effectiveness evaluation.

Wybrane uwagi na temat istoty rachunkowo ci

Waldemar Gos

Streszczenie

Celem niniejszego opracowania jest próba odpowiedzi na takie pytania, jak:

1. gdzie tkwi istota rachunkowo ci,
2. jakie cele, zadania oraz funkcje speenia rachunkowo ,
3. jakie procesy wpwaj na współczesny kształt systemu rachunkowo ci,
4. czy takie same procesy wpwaj na system rachunkowo ci ka dej jednostki gospodarczej, zarówno spółki giełkowej, jak i małego przedsiębiorstwa.

Summary

Selected remarks on the essence of accounting

The purpose of the paper is to find answers to questions such as:

1. What is the essence of accounting?
2. What are the purposes, tasks and functions of accounting?
3. What processes affect the present-day form of the accounting system?

4. Do the same processes affect the accounting system of every economic entity ó a public company as well as a small enterprise?

**Zasady nauczania rachunkowo ci według
Profesora Tomasza Lulka**

Stanisław Ho ko

Streszczenie

W artykule zosta y przedstawione pogl dy Profesora Tomasza Lulka na proces nauczania rachunkowo ci. Mimo up ywu ponad 75 lat od wydania opracowania tego Autora Źasady nauczania rachunkowo ciö cz wskazówek dotycz cych zasad opracowywania programów ksztacenia, organizacji zaj i przygotowania nauczycieli mo e okaza si u yteczna równie w XXI wieku.

Summary

The teaching of accounting according to Professor Tomasz Lulek

The paper presents Prof. Tomasz Lulek's views on the process of teaching accounting. Despite the fact that it has been 75 years since the author's study *The Principles of Teaching Accountancy* was published, part of the guidelines related to rules of creating educational programs, classes organization and teacher preparation might prove to be useful also in the 21st century.

Instytucjonalne dziaania na rzecz spójno ci w stosowaniu MSR

Radosław Ignatowski

Streszczenie

W procesie implementacji postanowie MSR przy sporz dzaniu sprawozda finansowych dla realizacji celu zwi kszenia, a mo e nawet pe nego osi gni cia zak adanej porównywalno ci sporz dzanych sprawozda finansowych, niezwykle wa nym czynnikiem staje si jednakowe, spójne i zgodne stosowanie mi dzynarodowych standardów, wsparte dziaaniami instytucji maj cych wp yw na ksztacowanie si systemu rachunkowo ci danego obszaru: wiata, regionu, kraju, a nawet bran y lub ga dzi gospodarczej. Podkre laj to wszystkie gremia ó nie tylko cia reguluj ce zasady rachunkowo ci, ale tak e akademicy.

W niniejszym artykule autor zwraca uwag na czynniki, które ró nicuj zastosowanie MSR w praktyce, wskazuje na niektóre organizacje zawodowe oraz inne instytucje, gównie o charakterze regulacyjnym, podejmuj ce dziaania w celu zapewnienia wzgl dnego, tj. niezbdnego poziomu spójno ci w stosowaniu MSR w praktyce.

Summary

Institutional efforts towards consistent application of IFRSs

To achieve the main objective of IFRSs, i.e. comparability of financial statements, it is crucial to ensure consistency in their implementation, which should be supported by institutions which have an impact on the development of accounting systems across the world, at all levels: world economy, regions, countries and industries.

In this article the author identifies factors which cause differences in the application of IFRSs and points to some professional and regulatory institutions which make some efforts towards consistent application of IFRSs in practice.

Jakość informacji finansowej generowanej przez system rachunkowości

*Anna Jurewicz
Ewa Walińska*

Streszczenie

Informacja finansowa ma znaczenie kluczowe dla zarządzania firmą w krótkiej i długiej perspektywie, a także w tworzeniu jej wizerunku na tle innych przedsiębiorstw. W centrum uwagi uregulowań prawnych dotyczących rachunkowości jest zapewnienie wysokiej jakości informacji finansowych, tj. jej istotności, wiarygodności, porównywalności, zrozumiałości. Zbliżenie rachunkowości zarządczej i finansowej sprzyja poprawie jakości informacji. Informacje, które do tej pory służyły jedynie decyzjom wewnętrznym i podlegały wymogom tajemnicy, a ich ujawnianie było traktowane jako wykroczenie przeciwko firmie, teraz w coraz szerszym zakresie są ujawniane dla odbiorców zewnętrznych. Zwiększa to wprawdzie subiektywizm sprawozdań, ale umożliwia inwestorom spojrzenie na firmę oczami kierownictwa, co sprzyja podejmowaniu przez nich trafnych decyzji ekonomicznych.

Summary

Quality of financial information generated by accounting system

Financial information is of key importance for management decisions in the short and long term as it makes it possible to evaluate the financial strength or weakness, profitability and future prospects of a company. All regulations concerning accounting emphasize the importance of such qualitative characteristics as reliability, relevance, comparability and comprehensibility of financial information.

Now financial accounting and management accounting are much closer to each other than they used to be in the past. The close relationship between management accounting and financial accounting is favourable to enhancing the quality of financial information. Internal information, which was only used for management purposes in the past, is now published in financial statements. It increases the subjectivity of financial statements, but it allows investors to see the company

through the eyes of management which makes investors (outsiders) decisions easier and enhances the usefulness of financial statements.

Kierunki zmian w pomiarze dokona przedsiębiorstwa a wyzwania dla współczesnej rachunkowości

Anna Karmańska

Streszczenie

Mając na uwadze niezwykłe tempo zmian w prawie bilansowym, w niniejszym tekście dokonano próby zidentyfikowania przyczyny tego zjawiska. Wychodząc z przekonania, że rachunkowość jest systemem wspomagającym szeroko rozumiane zarządzanie, przyczyną tych zmian upatruje się zasadniczo w rozwoju koncepcji zarządzania przedsiębiorstwem. W niniejszym tekście przedstawia się więc: (1) koncepcje leżące u podstaw zmian w pomiarze dokona przedsiębiorstwa, (2) ocen mierników dokona w kontekście zarządzania wartością przedsiębiorstwa, (3) syntetyczne mierniki kreowania wartości przedsiębiorstwa jako wyzwanie dla sprawozdawczości finansowej, (4) wpływ zmian w pomiarze dokona przedsiębiorstwa na system informacyjny rachunkowości finansowej, (5) relacje między koncepcjami wyceny wartości przedsiębiorstwa a systemem informacyjnym rachunkowości finansowej. Za nieunikniony kierunek zmian w prawie bilansowym uznaje się ten, który wyznacza silną orientację sprawozdawczości finansowej na możliwość zidentyfikowania ryzyka w przyszłej działalności przedsiębiorstwa.

Summary

Changes in business performance measurement systems and challenges for contemporary accounting

Taking into account the unusual speed of changes in the accounting law, this text attempts to identify reasons of this phenomenon. Since accounting is considered to be a system assisting management (in the wide sense) the reasons of above changes could generally be found in the evolution of concepts of business management. The article presents: (1) concepts underlying changes in performance measurement systems, (2) assessment of different performance measures in the context of value based management, (3) aggregated gauges of value creation as a challenge for financial reporting, (4) influence of the above changes on the financial accounting information system, (5) relation between the concepts of business entity valuation and the financial accounting information system. The author believes that an unavoidable direction of changes in accounting law will be determined by financial statements' strong orientation to identification of risk in future business activity.

Czy globalna standaryzacja sprawozdawczości finansowej dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw?

Teresa Martyniuk

Streszczenie

W artykule podjęto dyskusję nad rodzajem ewidencji, jak powinny prowadzić przedsiębiorstwa sektora MSP, biorąc pod uwagę zarówno zewnętrzne, jak i wewnętrzne ich potrzeby informacyjne. Realizując cel artykułu omówiono charakterystyczne cechy funkcjonowania małych i średnich przedsiębiorstw mające wpływ na ich rachunkowość i zakres informacji tworzonej przez przedsiębiorstwa tego sektora oraz przedstawiono proponowane kierunki zmian.

Summary

Global standardization of financial reporting for the SME sector?

The article discusses the question of the kind of their accounting appropriate for SME. It should take into consideration internal and external information needs. The author describes characteristics of SME which determine their accounting system and the scope of information they generate. In conclusion, the author presents the proposal of changes in accounting for SME.

Ekonomia społeczna a ewolucja rachunkowości odpowiedzialności społecznej

El bieta Pogodzińska-Mizdrak

Streszczenie

Opracowanie nawiązuje do aktualnie trwającej debaty na temat poszukiwania polskiego modelu ekonomii społecznej, a w nim określenia roli, jak pełni organizacje pozarządowe i przedsiębiorstwa społeczne. Idea ekonomii społecznej jest adresowana do osób i instytucji zaangażowanych lub pragnących zaangażować się w tworzenie i rozwój podmiotów prowadzących zarazem działalność gospodarczą i społeczną, ale uznających prymat celu społecznego nad ekonomicznym.

Na gruncie rozważań o istocie ekonomii społecznej i jej podmiotów zrodziła się teza, a zarazem postulat, że rachunkowość jako system identyfikacji, pomiaru, informacji i komunikacji musi ewoluować w kierunku poszukiwania wzorca adekwatnego do specyfiki podmiotów prowadzących działalność społeczno-gospodarczą. Podstawą do budowania rachunkowości społecznej, spełniającej nową ideę ekonomii i zarazem jej przedsięwzięciem w praktyce, stanowi rachunkowość społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (accountability), która bierze pod uwagę etyczne i ekologiczne aspekty pomiaru i oceny działalności jednostek gospodarczych oraz konieczność ich rozliczania się z szeroko rozumianym otoczeniem społecznym.

Summary

Social economics and the evolution of social responsibility accounting

This study relates to the current debate on the search for the Polish model of social economics and the role of non-governmental organizations as well as social enterprises within that model. The idea of social economics is addressed to people and institutions involved, or intending to get involved, in creation and development of entities engaged both in business and social activities, but making the social aspect their priority.

Studies on the essence of social economics and its objects have given rise to a thesis, and a postulate, that accountancy ó as a system of identification, measurement, information and communication ó must evolve towards the quest for a standard adequate to the characteristics of entities engaged in social and business activity.

The basis for creating social accounting which would serve the new idea of economics and its practical applications is the social accountability of businesses.

It takes into consideration ethical and ecological aspects of the measurement, and assessment of business entitiesø operations and also the necessity to account to the social environment in its broad sense.

Najlepsze praktyki biznesowe w rachunkowo ci zarz dczej

Marcin Pielaszek
Paweł Warowny
Gertruda K. widerska

Streszczenie

Referat prezentuje wyniki bada nad fenomenem najlepszych praktyk w rachunkowo ci zarz dczej realizowanych w ramach interdyscyplinarnych (trzy katedry) bada statutowych Kolegium Nauk o Przedsi biorstwie w Szkole Główniej Handlowej w Warszawie, po wi conych najlepszym praktykom biznesowym. Przedstawiony w referacie pierwszy etap bada miał charakter pilota owy, a jego celem był rozpoznanie fenomenu najlepszych praktyk opisanych w literaturze, wypracowanie metodologii analizy najlepszych praktyk i studiów przypadków oraz analiza przykładowego studium przypadku.

Przeprowadzone przez nas badania wykazały, że opisywany szeroko w literaturze fenomen najlepszych praktyk biznesowych, objęty w niewielkim stopniu rachunkowo zarz dcz . Wynika to głównie z trudno ci pomiaru tych praktyk, jak te umiejtno ci ich bezpo redniego powiązania z celami biznesowymi i pozabiznesowymi przedsi biorstwa. Sytuacja ta wyznacza nowe cele w ramach bada nad rachunkowo ci zarz dcz , które zostały przez nas zainicjowane w ramach realizowanego projektu badawczego. Cele te powinny skupia si nad wypracowaniem metod pomiaru najlepszych praktyk w kontek cie realizowanych ró nych strategii biznesowych oraz analizowanie najlepszych praktyk na podstawie studiów przypadków.

Summary

The best practice in management accounting

The article presents results of the research on best practice in management accounting conducted as part of interdisciplinary statutory research in Warsaw School of Economics. The main purpose of the research was to recognize the phenomenon of best practice in literature, to develop methodology of best practice and case studies analysis, and to analyse an exemplary case study.

The research proved that the widely described phenomenon of best practices has little association with management accounting. This is mainly due to difficulties in measurement of best practices in management accounting as well as the need to relate them directly to enterprise purposes. This opens research areas in management accounting, which should cover preparation of methodology of best practices measurement from the perspective of different business strategies as well as analysis of best practices in enterprises.

Skutki przekwalifikowania instrumentów finansowych w wyniku zmiany intencji inwestora w świetle Międzynarodowych Standardów Rachunkowości

Edward Pielichaty

Streszczenie

W niniejszym opracowaniu poruszono problem skutków finansowych zmian związanych z reklasyfikacją instrumentów finansowych, która zwykle pociąga za sobą zmianę metod ich wyceny. Generalnie w świetle MSR, w przypadku wartości instrumentów finansowych, wycena w wartości godziwej jest uznawana za bardziej wiarygodną, aniżeli według skorygowanej ceny nabycia. Wynikiem stanowiącym instrumenty kwalifikowane jako pozycje utrzymywane do terminu wymagalności, jednak tylko wtedy, gdy jednostka ma stanowczy zamiar i możliwość utrzymania w posiadaniu takiej inwestycji do terminu wykupu. Zmiana intencji inwestora prowadzi do obowiązku przekwalifikowania tego rodzaju instrumentów finansowych do aktywów finansowych dostępnych do sprzedaży, z wszelkimi tego konsekwencjami.

W warunkach zmian cen instrumentów finansowych, na aktywnych regulowanych rynkach, istotny wpływ na sytuację majątkowo-wynikową może mieć również odwrotne przekwalifikowanie aktywów finansowych z portfela dostępnych do sprzedaży do utrzymywanych do terminu wymagalności. Przekwalifikowanie do tej kategorii instrumentów dostępnych do sprzedaży może wynikać z określonej polityki jednostki, czy zamiaru zmiany intencji a przez to także metody wyceny i zasad rozliczania jej skutków finansowych. Jest to więc zabieg fakultatywny, który może być wywołany określonymi zmianami rynkowej koniunktury (np. spadkiem cen instrumentów finansowych) i jej wpływem na zarządzanie aktywami i pasywami.

Summary

Reclassification of financial instruments following the change of the investor's intentions according to IAS

The paper presents the problem of financial effects of financial instruments reclassification, which usually entails a change of the methods of their measurement.

According to IAS, in the case of most financial instruments, the fair value measurement is claimed to be more accurate than at the adjusted purchase price. Instruments classified as positions maintained until the fixed maturity date constitute an exception, but only if the unit has a definite intention and ability to maintain such investment until the day of the redemption. Change of the investor's intentions requires reclassification of these instruments into financial assets, with all related consequences.

If the price of financial instruments is being changed, on an active regulated market, the reverse reclassification of financial instruments could also have an important effect on the situation. This is because reclassification of instruments from the portfolio of instruments available for sale to the portfolio of instruments maintained until the fixed maturity date may result from a particular policy of the unit, and subsequently also methods of estimation and rules of calculation of its financial results. It is then an optional maneuver, which may be caused by a particular shift in the market demand (for instance decrease in the prices of financial instruments) and its influence on the management of assets and liabilities.

Dylematy stosowania uproszczeń w rachunkowości i sprawozdaniach finansowych małych przedsiębiorstw

Kazimierz Sawicki

Streszczenie

W artykule przedstawiono problemy związane ze stosowaniem uproszczeń w prowadzeniu ksiąg rachunkowych i sporządzaniu sprawozdawczości finansowej podmiotów gospodarczych, zwłaszcza w małych jednostkach. Ponadto sformułowano kilka uwag do projektu Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej dla małych i średnich jednostek.

Summary

Problems in using simplifications in accounting and in financial statements of small enterprises

The paper presents problems related to using simplifications in keeping the accounts and in financial reporting of economic entities, particularly in small enterprises. It also includes a few comments on the draft of the International Financial Reporting Standard for Small and Medium Sized Entities.

Kreatywne i agresywne aspekty rachunkowości

Karol Schneider

Streszczenie

Pojęcie rachunkowo kreatywność stało się w ostatnich czasach bardzo popularne. Określenie temu można przypisać zarówno pozytywne, jak i negatywne znaczenie. Można mówić o rachunkowości twórczej, gdy zasady i reguły księgowości, dopuszczone ustawą o rachunkowości, zostały wykorzystane z myślą o kształtowaniu sprawozdań finansowych. Taka rachunkowość ma pozytywne konotacje. Często jednak myli się pojęcie kreatywnej księgowości ze zjawiskami mającymi charakter przestępczy, takimi jak oszustwa, defraudacje, malwersacje. Taką księgowość proponuje się nazywać rachunkowością agresywną.

Summary

Legal and economic aspects of creative accounting

The term "creative accounting" has recently become very popular. Its meaning can be perceived both in positive and negative terms. One can talk about "creative accounting" when its rules and principles, permitted by accounting law, are meant to draw up financial reports. Such accounting has positive connotations. However, it is often confused with criminal practices such as fraud or embezzlement. Therefore it is suggested to call such accounting "aggressive".

The Scientific Poverty of Transaction Cost Theory

Marcell Schweitzer

Summary

In this lecture, an analysis of Transaction Cost Theory is carried out. First, Agency Theory and Transaction Cost Theory are briefly presented as "partial theories" of the New Institutional Economics. This is followed by an examination of the methodological requirements of a theory, particularly of Transaction Cost Theory. Transaction Cost Theory is then subjected to analysis on the basis of real theory, decision theory and cost accounting. This analysis results in the findings that Transaction Cost Theory shows considerable defects in the most important definitions of concepts as well as in its substantiation in terms of real theory, decision theory and cost accounting. These defects are the reasons why *scientific poverty* is ascribed to Transaction Cost Theory, and why this theory is neither applied in firms to a considerable extent nor does it build a theoretically substantiated bridge across New Institutional Economics and Theory of the Firm.

Streszczenie

Znaczenie teorii kosztów transakcyjnych

Artykuł prezentuje analizę teorii kosztów transakcyjnych. Po krótkim omówieniu tej teorii oraz teorii agencji w kontekście nowej teorii instytucjonalnej autor rozważa

metodologiczne aspekty teorii, a w szczególności teorii kosztów transakcyjnych. Teoria ta jest następnie poddana analizie w relacji do teorii realistycznej, teorii decyzji oraz rachunku kosztów. Wyniki analizy pokazują słabość teorii kosztów transakcyjnych pod względem definicji najważniejszych pojęć oraz ich uzasadnienia w świetle teorii realistycznej, teorii decyzji i rachunku kosztów. Z tego powodu teorii tej zarzuca się brak solidnych podstaw naukowych i nie znajduje ona właściwego zastosowania w praktyce podmiotów gospodarczych, ani w tworzeniu teoretycznie uzasadnionego systemu rachunkowości, a teorii firmy.

Procesowe ukierunkowanie współczesnej rachunkowości zarządczej

Anna Szychta

Streszczenie

Celem artykułu jest przedstawienie zmian w pojmowaniu istoty i zakresu rachunkowości zarządczej głównie z perspektywy anglo-amerykańskiej od czasu jej formalnego wyodrębnienia jako działu (podsystemu) rachunkowości. Autorka podejmuje próby wskazania, w jaki sposób współczesna rachunkowość zarządcza nabiera orientacji procesowej poprzez formułowanie koncepcji i metod, wspierających zarządzanie jednostkami gospodarczymi skoncentrowane na procesach. Rozważania zawarte w artykule powstały w rezultacie przeprowadzonych przez autorkę badań literatury przedmiotu. Prezentowane zagadnienia dotyczą:

- o zmiany w pojmowaniu istoty i zakresu rachunkowości zarządczej (rachunkowość zarządcza jako zbiór metod, systemowe podejście do rachunkowości zarządczej, strategiczna i procesowa orientacja rachunkowości zarządczej),
- o istoty procesowej organizacji przedsiębiorstwa,
- o narzędzia zarządzania i współczesnej rachunkowości zarządczej ukierunkowanych na procesy.

Summary

Process orientation of present-day management accounting

The article outlines changes in the perception of the nature and scope of management accounting mainly from the Anglo-American perspective since its formal separation as a subsystem of accounting. The author attempts to show that today's management accounting is assuming process orientation through formulation of concepts and methods supporting the management of process-oriented business entities. The discussion of this issue is based on the results of literature studies carried out by the author. The issues addressed in the paper concern:

- o changes in the perception of the nature and scope of management accounting (management accounting as a set of methods, systems approach to management accounting, strategic and process orientation of management accounting),
- o process-based organization of a company,
- o process oriented tools of management and modern management accounting.

Audyt wewnętrzny jednostek sektora polskich finansów publicznych XXI wieku to system czy proces?

Marcin Tatoj

Streszczenie

Audyt wewnętrzny został wprowadzony do jednostek sektora polskich finansów publicznych dopiero w XXI wieku (z dniem 1 stycznia 2002 roku). Natomiast, współczesny audyt wewnętrzny funkcjonuje zdecydowanie dłużej jego początki sięgają pierwszej połowy XX wieku (1941 rok to utworzenie w Stanach Zjednoczonych Instytutu Auditorów Wewnętrznych, 1977 rok to utworzenie Europejskiego Trybunału Auditorów).

W opracowaniu zaprezentowano istotę współczesnego audytu wewnętrznego XXI wieku na podstawie międzynarodowych i krajowych regulacji profesjonalnych i prawnych, jak też zagranicznej i krajowej literaturze przedmiotu. Ponadto w opracowaniu wykazano, że współczesny audyt wewnętrzny funkcjonujący w jednostkach sektora polskich finansów publicznych jest systemem i procesem.

Summary

Internal audit in Polish public finance sector in 21st century – a system or a process

Internal audit was introduced in Polish organizations of the public finance sector only in 21st century (on January 1st 2002). In some other countries internal audit has been applied for a longer time – its beginning dates to mid-20th century (1941 – foundation of the Institute of Internal Auditors in USA, 1977 – foundation of the European Court of Auditors).

Basing on professional and legal regulations in this field and international and domestic literature, the paper presents the idea of contemporary internal audit in 21st century. Moreover, the paper proves that contemporary internal auditing in Polish organizations of the public finance sector is both a system and a process.

ródło finansowania jako obszar pomiaru i prezentacji w systemie rachunkowości – artykuł dyskusyjny

Ewa Walińska

Streszczenie

Artykuł jest poświęcony rozważaniom na temat kategorii źródła finansowania i jej miejsca w systemie rachunkowości. W wielu polskich jednostkach jest to istotny przekrój informacyjny zwłaszcza wtedy, gdy ich działalność jest finansowana ze środków budżetowych lub tworzone tzw. fundusze specjalne.

Informacje o źródłach finansowania i ich wykorzystaniu w okresie sprawozdawczym nie są to same ani z wynikiem finansowym, ani z wynikiem pieniężnym za ten okres, w związku z czym pojawia się pytanie, czy system rachunkowości wymaga takiej modyfikacji, która zapewni bezpośrednie ich pozyskiwanie. Oznaczałoby to zmiany zasad ewidencji księgowej, a byłoby to także rozszerzenie zakresu informacji finansowej w dotychczasowym modelu sprawozdawczości finansowej.

Summary

Accounting measurement and presentation of sources of funding ó a discussion paper

This article presents some issues connected with a special category of accounting ó sources of financing. For many Polish entities it is material information, especially if their business activity is financed by the state or if they form special funds.

Information about sources of funds and their uses during the financial period is not the same as financial profit/loss or cash result. The question is whether the accounting system needs appropriate modifications. If we say yes it means that we should change accounting rules as well as the scope of information included in financial statements.

Grupa kapitałowa jako podmiot rachunkowości XXI wieku

Małgorzata Winter

Streszczenie

Procesy globalizacyjne doprowadziły do powstania wielkich firm o zasięgu krajowym i międzynarodowym ó grup kapitałowych, zwanych holdingami. W artykule scharakteryzowano grup kapitałowych w kontekście prawa bilansowego i podatkowego, w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych. Autorka przeprowadziła interdyscyplinarną analizę wybranych przepisów stosownych ustaw oraz przedstawiła wyniki badań empirycznych. Została przy tym udowodniona teza, że grupa kapitałowa potwierdza, iż rachunkowość i polskie prawo podatkowe stanowią odrębne, autonomiczne regulacje.

Summary

Group as an accounting entity of the 21st century

Globalisation processes have led to the emergence of groups ó large transnational corporations. The paper analyses selected provisions of the Accounting Act and Corporate Income Tax Act relating to accounting for groups and presents results of empirical research. The findings confirm the thesis that Polish accounting law and tax law are separate, autonomous systems.